

«DUMBARTON OAKS» PROJESİ

Asis. İlhan LÜTEM

Harpten sonraki uluslararası güvenlik ve nizamı teşkilâtlandırmak üzere Vaşington'da toplanan konferans 21 Ağustos 1944 pazartesi günü, Amerika Birleşik Devletlerinin o zamanki Hariciye Bakanı B. Cordell Hull'ın bir söylevi ile çalışmalarına başladı ve konferans 1944 senesinin Ekim ayının 7 nci günü sona erdi.

Konuşmalar 21 Ağustos 1944 ile 28 Eylül 1944 arasında İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği ; ve 29 Eylül ile 7 Ekim arasında İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri ve Çin arasında cereyan etmiştir. B. Cordell Hull'ın nutkundan sonra konuşmalara bugünkü Amerika Birleşik Devletleri Hariciye Bakanı B. Stettinius başkanlık etmiş, İngiltere'yi Hariciye Daimi Müsteşarı Sir Alexander Cadogan, Sovyet Heyetini ise Vaşington'daki Sefir B. Gromiko temsil etmişlerdir.

Dünya ajans ve radyolarının parça parça sundukları bilgilerden maada elimizde konferansa iştirak eden devletlerin yaydıkları proje bulunmaktadır. Projenin Anadolu Ajansı tarafından yayınlanmış olan Fransızca ve Türkçe metinleri asıl İngilizce metinle karşılaştırarak mümkün olduğu kadar doğru bir tercümesini vermeye çalıştık.

Projeye geçmeden evvel genel olarak ne söyleyebiliriz? Bugünkü hali ile «uykuda» bulunan eski Milletler Cemiyeti ile yeni teşkilât projesi arasındaki benzerlikler ve farklar nelerdir?

Bunlara kısaca temas etmek istiyoruz.

Önce şunu söylemek lazımdır ki projede yazılı olan hükümler onu hazırlayanları bağlamamaktadır, fakat bu projenin ileride toplanacak olan büyük konferansta devletlerin bir anlaşmaya varmalarına yardım edeceği umulmaktadır.

İlerde alâkâlı devletler arasında akdedilecek olan misak, teşkilâtın «Yasa» simi teşkil edecektir.

Proje hakkında bir «kıymet hükmüne» varabilmek için onu Milletler Cemiyeti teşkilâtı ile genel mukayesesini yapacağız. Kurulmak istenilen teşkilâtın isminden Milletler Cemiyetinden ayrılmak istenildiğini anlıyoruz.

Yeni teşkilâtı «Birleşmiş Milletler» adını taşımaktadır. Fakat elimizdeki broşüre bir göz attığımız vakit genel hatlarda iki teşkilât arasında fark bulunmadığı dikkatimizi çekiyor. Umumi Heyete mukabil, Genel Kurul diyebileceğimiz bir «General Assembly»; Meclis'e mukabil Güvenlik Kurulu diyebileceğimiz bir «Security Council»; Adalet Divanına mukabil, Uluslararası Adalet Divanı «International Court of Justice» ve Daimî Kitabe'e mukabil Sekreterlik «Secretariat» vardır. Milletler Cemiyetinin ilk teşekkülündeki meclisin beş daimî âzasına karşılık yeni teşkilâtın da beş daimî üyesi olacaktır. Milletler Cemiyetinin önce beş tane daimî olmiyan âzası

vardı ki, altıya, sonra dokuza ve 1936 - 1939 devresi için ise 11 e çıkarılmıştı. Yeni teşkilâta ise 6 süreli üye bulunacaktır. Bunlardan başka Milletler Cemiyetinin yardımcı teşekküllerini karşılamak üzere de yeni teşkilâta İktisadi ve Sosyal Kurul ve buna bağlı bir çok komisyonlar vardır (1).

Farklara ve rastlanan yeniliklere gelince şu şekilde sıralayabiliriz :

1 — Projede Teşkilâta dâhil olan devletlerin toprak bütünlüklerini ve siyasi istiklâllerini umumi teminat altına alan kayıtlar Misak'dakiler kadar kesin değildir.

Milletler Cemiyeti Misak'ının 10 uncu maddesi şöyledir: «Cemiyet âzası, bütüm cemiyet âzasının mevcut ülkelerinin tamamıyetine ve siyasi istiklâllerine riayet etmeği ve bu tamamıyet ve istiklâli herhangi harici bir taarruza karşı korumayı taahhüt ederler, taarruz vukuunda, taarruz tehdidi veya tehlikesi takdirinde Meclis, işbu vecibenin ifasını temine salih vasıtalara tevessül eder.»

Bilhassa Amerika Birleşik Devletlerinin ve Kanada'nın itirazlarına uğramış olan bu hüküm, kâğıt üzerinde kalmıştır. Çünkü üyelere sarılı bir vazife yüklemiyordu.

Devletlerin siyasi hürriyet ve toprak bütünlüklerine en büyük tehdit harpten geldiği halde Milletler Cemiyeti Misakında harbe cevaz veren hükümler mevcuttur.

Projenin 11 inci bölümünün 1 inci paragrafı :

«Teşkilât bütün sulhsever devletlerin egemen eşitliği prensibine dayanmaktadır» demekle, devletler arasındaki münasebetlerin «kuvvet» e değil, fakat onların siyasi istiklâllerine ve müsavi haklarına dayanacağını ifade etmiştir.

2 — Projede en fazla dikkati çeken bir nokta da Güvenlik Kuruluna tanınan büyük yetkililerdir (2).

Genel Kurul'un rolü, Milletler Cemiyeti teşkilâtında da önemli idi. Fakat, meclis bu kuvvet ve yetkilere ancak nazariyatta malik idi. Senede normal olarak bir defa toplandığından kuvvetini gösterememiştir.

Onun için yeni teşkilâta Assemble'nin hakları daraltılmıştır. Uluslararası sulh ve güvenliğin muhafazası için gerekli tedbirleri almak ve uyumsuzlukları halletmek ancak Güvenlik Kurulu'nun hakkıdır.

Buna mukabil Genel Kurul'un önemli sayılabilecek yetkileri arasında süreli üyelerin seçilmesini gösterebiliriz.

3 — Yeni projede tecavüz kelimesi üzerinde fazla durulmamıştır. Buna mukabil saldırma olmadan bunu önleyecek tedbirler gözeilmiştir. Bu amaca varabilmek

(1) Milletler Cemiyeti Teşkilâtı hakkında etraflı izahat için bakınız : Etem Menemenci-oğlu. Devletler Umumi Hukuku. Cilt 2, sayfa 23 ve müt.

(2) Bu hususta Bk. Proje. Bölüm VI (B) (1)

» VI (D) (1)

» VIII (A) (1)

» VIII (B) (1) ve (2)

için de teşkilâtın, meydana çıkacak vaziyetlere mümkün olduğu kadar sür'atle uya-bilmesi temine çalışılmıştır.

Milletler Cemiyeti Misakı hangi vaziyetlerde zecri tedbirlerin tatbik edileceğini sarıh olarak bildirmişti.

Yeni projede Güvenlik Kurulu bu vaziyetleri, «Teşkilâtın amaç ve prensipleri ışığında» tâyin edecektir.

Böylelikle sür'atle harekete geçmenin sağlanacağı umuluyor.

4 — Milletler Cemiyeti Misakı, harbi kâğıt üzerinde bile ortadan kaldırmıyor-du (3) ve bir harp çıkmadan cemiyet üyeleri müdahale etmekle mükellef değildiler, halbuki projeden anlaşıldığına göre zora müracaat edilmek tehlikesi belircince Teşkilât müdahale edecektir (4). Sonra Milletler Cemiyeti Teşkilâtında Genel Kurmay Komitesi yoktur. Proje, daimi üyelerin Genel Kurmay Başkanlarından veya onların temsilcilerinden mürekkep bir komite kurulacağını söylüyor (5).

5 — Üyelere tanınan serbesti, projede daraltılmıştır. Milletler Cemiyeti zecri tedbirlerin tatbikat sahasına konulup konulmayacağına üyeler karar vereceklerdir, yeni teşkilâtta ise Güvenlik Kurulunun isteği üzerine iktisadi müeyyideleri tatbikat sahasına koymayı üyeler yüklenmektedir.

6 — İktisadi ve sosyal faaliyetleri yeni teşkilât geniş tutmaktadır. Bu sahada Genel Kurul'a tanınan yetkiler daha büyüktür. Milletler Cemiyetinde, hem Umumi Heyet, hem Meclis bu iktisadi ve sosyal işbirliği sahasına karışabildikleri halde yeni teşkilâtta sırf Genel Kurul karışacak ve kendisi tarafından seçilecek İktisadi ve Sosyal Kurul vasıtası ile bu işi görecekler (6).

7 — Genel sekreter, Uluslararası Sulh ve Güvenliği tehdit edebilecek herhangi meseleyi Güvenlik Kuruluna sunabilmektedir.

8 — XI inci bölüm yapılacak olan değişikliklere dairdir. Bu bölümden «Yasa»nın kolaylıkla değiştirilebileceğini ve bölümde işaret olunan şekilde yapılan değişiklikleri üyelerin kabule mecbur olduklarını anlıyoruz. (7).

Projenin Milletler Cemiyeti Misakı ile bu farklarına ve saydığımız yeniliklere rağmen pek sarıh ve bilhassa tamam olmadığı belirmektedir.

Boşlukların başında Güvenlik Kurulunda oy meselesi gelmektedir. Bu meselenin ilerde üç büyük Devlet Şefi arasında yapılacak toplantılarda görüşüleceği ve Birleşmiş Milletler Konferansında kesin bir sonuca varılacağı ümit edilmektedir.

Proje

BÖLÜM I.

Amaçlar

Bu teşkilâtın amaçları şunlar olmalıdır:

1 — Uluslararası sulh ve güvenliğin muhafazası ve bu maksatla sulha yöneltilmiş her nevi tehdide karşı korunmak ve bu tehditleri bertaraf etmek için icabeden,

(3) Bk. Le Fur. Précis de Dr. Int. Public. (1931) p. 273 No. 521.

(4) Bk. Bölüm VII (B) (2)

(5) Bk. » VIII (B)

(6) Bk. » IX (A) (1) ve (2)

(7) Bu, üye devletlerin hükümlerine sed çeken hükümlerden biridir. Milletler Cemiyeti Misakındaki değişik vaziyet için G. Del Vecchio'nun (Recueil des Cours) cilt 38 deki yazısına bakınız (sayfa 606 ve müt.)

müşterek ihtiyat tedbirlerinin alınması her nevi tecavüz hareketinin ve sulha karşı işlenmiş suçların kaldırılması ve bu, harplere sebebiyet verebilecek olan bütün uluslararası uyumsuzlukların sulh yolu ile halledilmesi.

2 — Uluslararası dostane münasebetlerin inkişaf ettirilmesi ve dünya sulhunu takviye için gereken diğer bütün tedbirlerin alınması.

3 — Uluslararası iktisadi, sosyal ve diğer insani meselelerde uluslararası işbirliğinin tamamlanması; ve

4 — Ulusların müşterek amaçlarına varabilmeleri için bir ahenk merkezi teşkiline gayret edilmesi.

BÖLÜM II.

Prensipier

Birinci bölümün mevzuunu teşkil eden amaçlara varmak için teşkilât ve üyeleri şu prensiplere göre hareket edecektir:

1 — Teşkilât bütün sulhsever devletlerin egemen eşitliği prensibine dayanmaktadır.

2 — Teşkilâtın bütün üyeleri, teşkilâta üye bulunan bütün uluslara, teşkilâta iştirak etmekten doğan bütün hukuk ve istifadeleri temin etmek amacı ile Yasaya tevfiikan yüklendikleri bütün vebibeleri yerine getirmeyi taahhüt ederler.

3 — Teşkilâtın bütün üyeleri aralarındaki uyumsuzlukları uluslararası sulh ve güvenliği tehlikeye düşürmeyecek surette sulhen halledeceklerdir.

4 — Teşkilâtın bütün üyeleri, uluslararası münasebetlerinde, teşkilâtın amaçlarına herhangi bir şekilde aykırı, tehdide ve kuvvet istimaline müracaat etmeyeceklerdir.

5 — Teşkilâtın bütün üyeleri, teşkilât tarafından Yasa hükümlerine tevfiikan girişmiş her harekette teşkilâta yardım edeceklerdir.

6 — Teşkilâtın bütün üyeleri, hakkında korunucu ve yürütücü bir tedbir alınmış olan ve bu tedbirler tatbik edilmekte bulunan herhangi bir Devlete yardımdan kaçınacaklardır. Teşkilât, uluslararası sulh ve güvenliğin muhafazası gerektirdiği nispette kendisine mensup olmyan Devletlerin, teşkilât prensiplerine uygun hareket etmelerini gözetmelidir.

BÖLÜM III.

Üyeler

Sulhu seven her Devlet teşkilâtın üyesi olabilecektir.

BÖLÜM IV.

Başlıca organlar

Teşkilâtın başlıca organı olarak

(a) Bir Genel Kurul,

(b) Bir Güvenlik Kurulu,

(c) Bir Uluslararası Adalet Divanı; ve

(d) Bir Sekreterlik bulunacaktır.

Teşkilâtın icabettiği kadar tâli - şubeleri bulunacaktır.

BÖLÜM V.

Genelkurul

(A) kuruluşu.

Teşkilâtın bütün üyeleri Genelkurulun üyeleri olacak ve Yasa'da tasrih edilen sayıda temsilcileri bulunacaktır.

(B) Görev ve Yetkileri.

1 — Genel Kurul sulh ve güvenliğin muhafazası için uluslararası işbirliği genel prensiplerini - silâhsızlanmayı ve silâhlânmanın nizama sokulmasına taallük eden prensipler dahil - gözetmek; teşkilâtın veya Güvenlik Kurulunun bir veya birçok üyesi tarafından müracaat edilen ve uluslararası sulh ve güvenliğin muhafazasına taallük eden meseleleri tartışmak ve herhangi bir mesele veya prensibe taallük eden tavsiyelerde bulunmak hakkını haiz olacaktır.

Hakkında harekete geçilmesi gerekli olan böyle bir mesele tartışmadan evvel veya sonra Güvenlik Kurulu tarafından Genel Kurula sorulacaktır. Genel Kurul, esasen Güvenlik Kuruluna sunulmuş olan sulh ve güvenliğin muhafazasına taallük eden meseleler hakkında kendi teşebbüsü ile tavsiyelerde bulunamayacaktır.

2 — Genelkurul Güvenlik Kurulunun tavsiyesi üzerine teşkilâta yeni üyeler kabul etmek yetkisini haiz olacaktır.

3 — Genelkurul, Güvenlik Kurulunun tavsiyesi üzerine, Güvenlik Kurulu tarafından haklarında koronucu veya yürütücü tedbirler alınmış olan üyelere her birine teşkilât üyeliğinin hak ve ayrıcalıklarının kullanılmasını durdurmak erkini haiz olacaktır.

Kullanılmaları bu suretle durdurulan hukuk ve ayrıcalıklar Güvenlik Kurulunun kararı ile yeniden tamabilir.

Genelkurul, Güvenlik Kurulunun tavsiyesi üzerine, Yasa'da yazılı prensipleri bozmakta ısrar eden her üeyi teşkilâttan taretmek yetkisini haiz olacaktır.

4 — Genelkurul, Güvenlik Kurulunun süreli üyelerini ve IX uncu Bölümdeki İktisadi ve Sosyal Kurul üyelerini seçecektir.

Güvenlik Kurulunun tavsiyesi üzerine teşkilâtın Genel Sekreterini seçmek hakkına malik olacaktır.

Uluslararası Adalet Divanının yargıçları da Divanın Statüsü cevaz verdiği takdirde Genelkurul tarafından tâyin edilecektir.

5 — Genelkurul masraflarını teşkilât üyeleri arasında taksim edecek ve teşkilâtın bütçelerini tasvibe yetkili bulunacaktır.

6 — Genelkurul, siyasi, iktisadi ve sosyal sahalarda Uluslararası işbirliğini canlandırmak ve genel refaha halel getirebilecek vaziyetleri düzene sokmak amacı ile tetkiklerde ve tavsiyelerde bulunmak teşebbüsünü ele alacaktır.

7 — Genelkurul, kendi aralarında veya teşkilâtla akdetmiş oldukları anlaşmalarla teşkilâtla münasebette bulunan siyasi, sosyal veya başka uzmanlık sahasında çalışan uluslararası her nevi memurlukların siyasetlerinin ahenkli bir hale getirilmesi için tavsiyelerde bulunabilecektir.

8 — Genelkurul, Güvenlik Kurulu tarafından kendisine sunulan senelik ve özel raporları ve teşkilâtın diğer kurumları tarafından verilecek raporları kabul ve tetkik edecektir.

(C) Oylar.

1 — Teşkilâtın her üyesi Genelkurulda bir oya sahip olacaktır.

2 — Uluslararası sulh ve güvenliğin muhafazası ile ilgili tavsiyeler dâhil, Genelkurulun önemli kararları, Güvenlik Kurulunun üyelerinin seçimi, İktisadi ve Sosyal Kurulun üyelerinin seçimi, yeni üyelerin kabulü, üyelerin hukuk ve ayrıcalıklarının kullanılmasının durdurulması, tardlar ve bütçeye ait olan meseleler kurula hazır bulunan ve oylarını kullanan üyelerin üçte iki çokluğu ile halledilecektir.

Diğer meselelerle ilgili olan kararlar - üçte iki çoklukla kararlaştırılacak olan tamamlayıcı meselelerin tesbiti de dâhil olmak üzere - Genelkuruldaki oyların salt çokluğu ile alınacaktır.

(D) Usul.

1 — Genelkurul muntazam senelik toplantılarda bulunabileceği gibi icabında özel toplantılar da akdedebilecektir.

2 — Genelkurul toplanma kaidelerini bizzat kendisi tâyin edecek ve her toplantı için başkanını seçecektir.

3 — Genelkurul görevinin icrası için lüzumlu addedeceği her nevi şube veya kuruma vücut vermek yetkisini haiz olacaktır.

BÖLÜM VI.

Güvenlik Kurulu

(A) Kuruluş şekli.

Güvenlik Kurulu 11 üyenin temsilcilerinden kurulacaktır. Amerika Birleşik Devletleri, Büyük Britanya ve Şimal İrlanda Krallığı, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği, Çin Cumhuriyeti ve vakti gelince Fransa daimî üyeliklere malik olacaklardır.

Genelkurul süreli üyelikleri teşkil edecek olan altı Devlet seçecektir. Süreli üye olan bu altı Devlet iki sene için seçilecek, bu Devletleri üçü her sene çekilecek, hemen yeniden intihap edilemeyeceklerdir. Süreli üyelerin ilk seçimleri esnasında Genelkurul bir sene süreli üç ve iki sene süreli üç üye intihap edecektir.

(B) Başlıca görev ve yetkiler.

1 — Teşkilâtın çabuk ve müessir bir surette harekete geçmesini temin maksadıyla teşkilât üyeleri uluslararası sulh ve güvenliğin muhafazası için elzem olan ilk sorumu Yasa ile Güvenlik Kuruluna tanımalı ve Güvenlik Kurulunun soruma uyarak nam ve hesaplarına hareket etmesini kabul eylemelidir.

2 — Güvenlik Kurulu görevlerinin ifasına ait bulunan hallerde teşkilâtın amac ve prensiplerine uygun hareket edecektir.

3 — Görevlerini ifa edebilmek için Güvenlik Kuruluna verilen özel yetkiler sekizinci Bölümde tafsilâtlı olarak sayılmıştır.

4 — Teşkilâtın her üyesi Güvenlik Kurulunun kararlarını kabul edecek ve bu kararlara Yasanın hükümlerine tevfikân uyulmasını sağlayacaktır.

Silâhlanmalar için yer yüzündeki insan ve iktisadi kaynaklarından mümkün olduğu kadar az istifade ederek uluslararası sulh ve güvenliği kurmak ve devam ettirmek maksadıyla Güvenlik Kurulu, VIII inci Bölüm (B) 9 da yazılı askerî Genel Kurmay Komitesinin yardımı ile teşkilâta mensup bütün üyelerin bağlı olacağı bir silâhlanma sisteminin plânlarının yapılması sorum'unu yüklenecektir.

(C) Oylar.

Güvenlik Kurulunda oyların ne şeklide verileceği meselesi daha karara bağlanmamıştır.

(D) Toplantı usulleri.

1 — Güvenlik Kurulu her zaman faaliyette bulunabilecek şekilde kurulmalı ve Güvenlik Kurulunda üye olan her Devlet teşkilâtın merkezinde her zaman temsil edilmelidir.

Kurul, faaliyetlerinin ifası için müsait addedeceği her hangi bir mahalde toplanabilir. Fasilalı olarak yapılacak toplantılarda, kurul üyesi bulunan her Devlet arzu ettiği takdirde bir hükümet uzvu ile veya özel bir temsilci ile kendini temsil ettirebilecektir.

2 — Güvenlik Kurulu faaliyetlerinin ifası için lüzumlu addedeceği herhangi bir teşkilî veya memuriyeti - askerî kurmay komitesinin mahallî tâli komiteleri de dâhil olmak üzere kurmağa yetkilidir.

3 — Güvenlik Kurulu başkanını seçmek usulü de dâhil olmak üzere toplanma kaidelerini kendisi tâyin edecektir.

4 — Teşkilâtın her üyesi Güvenlik Kuruluna sunulan herhangi bir mesele hakkındaki görüşmeye, Kurul bu üyenin menfaatlerinin bilhassa ilgilendiğini kabul ettiği takdirde iştirak edebilecektir.

5 — Güvenlik Kurulunda bulunmayan teşkilâtın her üyesi ve teşkilâta üye bulunmayan her devlet, kendisine taallük eden bir uyumsuzluğun görüşmesine çağrılacaktır.

BÖLÜM VII.

Uluslararası Adalet Divanı

1 — Teşkilâtın başlıca adli organını teşkil edecek olan bir Uluslararası Adalet Divanı kurulacaktır.

2 — Adalet Divanı Teşkilât Yasa'sının bir parçasını teşkil edecek; ve ona eklenecek olan bir statüye uygun olarak kurulacak ve çalışacaktır.

3 — Uluslararası Adalet Divanının Statüsü, Uluslararası Daimî Adalet Divanının aynı olabilecek, gerekirse yeni Statü'de arzu edilen değişiklikler yapılabilecek veya Uluslararası Daimî Adalet Divanı Statüsü'nün esas teşkil edeceği, yeni bir statü hazırlanacaktır.

4 — Teşkilâtın her üyesi Uluslararası Adalet Divanında *ipso facto* taraf olacaktır.

5 — Teşkilâta üye bulunmayan devletlerin hangi şartlar altında Uluslararası Adalet Divanında taraf olabilecekleri her ayrı vak'a için, Güvenlik Kurulunun tavsiyesi üzerine hareket eden Genelkurul tarafından tâyin edilecektir.

BÖLÜM VIII.

Tecavüzün önlenmesi ve kaldırılması dâhil Uluslararası sulh ve güvenliğin muhafazası için hükümler

(A) Uyuşmazlıkların barış yolu ile halli.

1 — Güvenlik Kurulu uluslararası çatışmalar veya uyuşmazlık doğurmaya elverişli her durumu ve bu durumun sürüp gitmesinin uluslararası sulh ve güvenliğin muhafazasını tehlikeye koymaya elverişli olup olmadığını tetkik etmek yetkisini haiz olacaktır.

2 — Teşkilâta üye olsun olmasın her devlet bu nevi durum veya uyuşmazlıkları Genelkurul veya Güvenlik Kurulunun tetkikine sunabilecektir.

3 — Sürüp gitmesi uluslararası sulh ve güvenliği tehlikeye koyacak mahiyette olan her uyuşmazlıkdaki taraflar, herşeyden evvel uyuşmazlığa: görüşme, tavassut, barış, hakem veya hukukî bir çare veya herhangi bir diğer barış vasıtasıyla hal çaresi bulmak bağlamını yüklenecilerdir.

Güvenlik Kurulu, tarafları ayrılıklarını bu gibi çarelerle halletmeye çağıracaktır.

4 — Eğer buna rağmen, aralarında, bir evvelki 3 üncü paragrafda mevzuubahis edilen neviden bir uyuşmazlık bulunan taraflar bu uyuşmazlığı 3 üncü paragrafta işaret edilmiş olan vasıtalarla halledemezlerse, uyuşmazlığı Güvenlik Kuruluna sunmağa mecbur olacaklardır.

Güvenlik Kurulu her vak'ada uyuşmazlığın devamının, filhakika, uluslararası sulh ve güvenliğin muhafazasını tehlikeye koyabilecek durumda olup olmadığına karar verecek ve bunun neticesinde kendisinin anlaşmazlığı halletmesi gerektiğine hükmederse 5 inci paragrafta yazıl olan hükümlere göre hareket geçecektir.

5 — Güvenlik Kurulu yukardaki 3 üncü paragrafta işaret edilmiş olan neviden bir uyuşmazlığın herhangi bir safhasında vak'aya uygun hal çaresi yolları ve usullerini tavsiye etmek yetkisini haiz olacaktır.

6 — Hukukî bir şekilde halledilebilecek olan uyuşmazlıklar normal olarak uluslararası Adalet Divanına havale edilecektir. Güvenlik Kurulu diğer uyuşmazlıklarla münasebeti bulunan hukukî meseleler hakkında fikrini alabilmek için Divana müracaat etmek yetkisini haiz olacaktır.

7 — (A) kısmının 1 den 6 ya kadar olan hükümleri, Devletlerarası hukuku gereğince sırf alâkalı devletin millî kaza yetkisine taallük eden meselelerden doğan uyuşmazlık ve durumlara tatbik edilemez.

(B) Sulhe yöneltmiş tehditlerin ve tecavüz hareketlerinin ortadan kaldırılması ve bunlara taallük eden tedbirler.

1 — Eğer Güvenlik Kurulu (A) kısmının 3 üncü paragrafında gösterilen usule veya kurul tarafından (A) kısmının 5 inci paragrafında yapılan tavsiyelere rağmen

herhangi bir uyuşmazlığın halledilmemiş olması keyfiyetinin uluslararası sulh ve güvenliğin muhafazasına bir tehdit teşkil ettiğini görürse, uluslararası sulh ve güvenliği muhafaza etmek için, Kurul, teşkilâtın amaç ve prensiplerine uygun olan gerekli bütün tedbirleri alacaktır.

2 — Umumiyetle Güvenlik Kurulunun sulha karşı herhangi bir tehdidin varlığını, sulhun ihlâl edilmesini veya herhangi bir saldırganlık hareketini müşahade etmesi ve sulh ve güvenliği yeniden tesis için tavsiyelerde bulunması ve alınması gerekli tedbirler hakkında karar vermesi lâzımdır.

3 — Güvenlik Kurulu, kararlarının icra edilmesi için, silâhlı kuvvetin kullanılmasını gerektirmeyen herhangi siyasi iktisadi veya diğer tedbirlerin kullanılacağını tasrih etmek ve teşkilâtın üyelerinden bu tedbirlerin tatbik etmelerini istemek yetkisini haiz olacaktır.

Bu tedbirler, demiryolu deniz, hava, radyo, posta telgra gibi münakale vasıtalarının veya diğer her nevi münakale vasıtasının kısmen veya tamamen kesilmesi ile siyasi ve iktisadi münasebetlerin kesilmesini ihtiva edebilir.

4 — Güvenlik Kurulu bu nevi tedbirleri kâfi addedmediği takdirde uluslararası sulh ve güvenliği muhafaza etmek veya yeniden tesis etmek için gerekli olan nisbette hava, deniz veya kara silâhlı kuvvetlerinin harekete geçmesine başvurmak yetkisine maliktir. Böyle bir hareket, teşkilât üyelerinin hava, deniz veya kara kuvvetleri tarafından yapılacak olan gösterileri, bloküs'ü ve diğer hareketleri ihtiva edebilir.

5 — Teşkilâtın bütün üyelerinin uluslararası sulh ve güvenliğin muhafazasına yardım edebilmeleri için, bu üyeler Güvenlik Kurulunun emrine onun isteği üzerine ve kendi aralarında akdedilmiş hususi anlaşma veya anlaşmalar gereğince silâhlı kuvvetler vermeyi ve uluslararası sulh ve güvenliğin muhafazası gayesini güderek, gereken kolaylık ve yardımlarda bulunmayı taahhüt ederler.

Bu nevi anlaşma veya anlaşmalar kuvvetlerin miktar ve nevini ve yapılacak olan yardım ve kolaylıkların mahiyetini tesbit edecektir.

Bu özel anlaşma veya anlaşmaları bir an evvel görüşmek ve her seferinde bunları Güvenlik Kurulunun tasvibine ve Anayasa usullerine göre anlaşmayı tasdik edecek olan devletlerin de onamalarına sunmak lâzımdır.

6 — Teşkilâtın acele askeri tedbirler alabilmesini mümkün kılmak için, teşkilât üyelerinin, ulusların beraberce yapacakları bir icrai harekete derhal iştirak edebileceği hava kuvvetlerini emirlerinde bulundurmaları lâzımdır.

Bu birliklerin kuvvetli, ve hazırlik dereceleri ve beraber hareket için gerekli plânları Genel Kurmay Komitesinin yardımı ile Güvenlik Kurulu tarafından tayin edilecektir. Ve bu 5 inci paragrafta zikredilen özel anlaşma veya anlaşmaların tesbit ettikleri hadler dâhilinde yapılacaktır.

7 — Uluslararası sulh ve güvenliğin muhafazası için Güvenlik Kurulunun verdiği kararları yerine getirecek olan hareket, Güvenlik Kurulunun takdiri üzerine teşkilâtın bütün üyeleri tarafından işbirliği ile veya aralarından bazıları tarafından yapılacaktır. Bu bağlam, teşkilâtın bizzat üyeleri tarafından ve bu hususta ihtisas sahibi diğer teşkilât ve şubelerin yardımı ile icra edilecektir.

8 — Silâhlı kuvveti kullanmak için gerekli plânları aşağıdaki paragrafta zikredilen Genel Kurmay Komitesinin yardımı ile Güvenlik Kurulu tarafından hazırlanacaktır.

9 — Uluslararası sulh ve güvenliğin muhafazası için Güvenlik Kurulu tarafından lüzumlu görülecek askeri ihtiyaçlara ait bütün meselelerde Güvenlik Kuruluna yardım edecek ve nasihatlar verecek bir Genel Kurmay Komitesi teşkil etmek lâzım gelecektir. Güvenlik Kurulunun emrine verilen kuvvetlerin kumanda ve idaresine dair bütün meseleler ile silâhların azaltılması veya terkedilmesine dair diğer meseleler de kurul tarafından sözü geçen Komitenin yardımı ile halledilecektir.

Genelkurmay Komitesi, Güvenlik Kuruluna karşı, Kurulun emrine verilecek her türlü silâhlı kuvvetin stratejik bakımdan idare sorumlunu üzerine alacaktır.

Komite, Genelkurmay Başkanları, Güvenlik Kurulunun daimi üyeleri veya Genelkurmay Başkanlarının temsilcilerinden mürekkep olacaktır. Komitede daimi olarak temsilcisi bulunmayacak olan Teşkilâtın her üyesi Komitenin sorumlularını hakkiyle başarabilmesi için icabında çağrı üzerine Komiteye intisap edebilecektir.

Silâhlı kuvvetlerin kumandanlığı meselesi daha sonra halledilecektir.

10 — Güvenlik Kurulunun almağa karar verdiği tedbirlerin tatbik edilmesi için Teşkilât üyesi birbirlerine yardım edeceklerdir.

11 — Teşkilât üyesi olsun veya olmasın her devletin Güvenlik Kurulu tarafından alınan herhangi bir tedbir yüzünden ortaya çıkacak iktisadi ve özel mahiyette dâvaların halli için Güvenlik Kurulu ile istişarede bulunmaya hakkı olacaktır.

(C) Mahalli Anlaşmalar:

1 — Uluslararası sulh ve güvenliğin muhafazası ile alakalı ve mahallî bir hareketle halledilebilecek olan meselelerde mahalli anlaşmaların veya teşebbüslerin varlığına mani olacak herhangi bir kayıt Yasa'da bulunmayacaktır. Yeter ki bu anlaşmalar veya teşebbüslerin faaliyetleri Teşkilâtın amaç ve prensiplerine uysun.

Bu nevi mahalli anlaşmalar veya memurluklar vasıtası ile, gerek alakalı devletlerin teşebbüsü gerek bu memurlukları yetkili kılarak, uyumsuzlukların hallini Güvenlik Kurulu destekliyecektir.

2 — Güvenlik Kurulu lüzum gördüğü zaman kendi otoritesi altındaki bir icrai harekette bu nevi anlaşma ve teşkilâtlardan istifade edecek fakat Güvenlik Kurulunun önceden müsaadesi alınmaksızın bu mahalli anlaşmalara veya teşkilâtlara dayanılarak hiç bir icrai harekette bulunulmayacaktır.

3 — Uluslararası sulh ve güvenliğin muhafazası amacı ile mahalli anlaşmalar veya teşkilâtlara dayanılarak tasarlanacak veya girişilecek her iş hakkında Güvenlik Kuruluna daima esash olarak malûmat vermek lâzımgelecektir.

BÖLÜM IX.

Uluslararası İktisadi ve Sosyal İşbirliği için Anlaşmalar

(A) Amaç ve münasebetler :

1 — Uluslararasıdaki dostluk ve münasebetler için gerekli olan refah ve istikrar şartlarını kurabilmek için Teşkilât, Uluslararası iktisadi ve sosyal insani meselelerin hallini kolaylaştıracak ve insanların haklarına ve bütün esaslı hürriyetlere hürmeti sağhyacaktır.

Bu faaliyetin başarılması Genel Kurul'a ve Genel Kurulun otoritesi altında bulunan iktisadi ve sosyal kurul'a tevdi edilmiştir.

2 — İktisadi, sosyal ve diğer bakımlardan ihtisasa malik değişik teşkilât ve şubeler, sahalarmıda, Statülerince tâyin edilmiş olan sorumlara malik olacaklardır.

Her teşkilât veya şube kendi otoriteleri ile İktisadi ve Sosyal Kurullar arasındaki anlaşmada -ki ancak Genel Kurul'un tasvibi ile yürürlüğe girecektir- tesbit edilmiş şartlar dâhilinde teşkilâtle münasebete gireceklerdir.

(B) Teşkilât ve Oy :

İktisadi ve Sosyal Kurul Teşkilâtın 18 üyesinin temsilcilerinden mürekkep olacaktır. Temsilcileri bulunacak olan devletler Genel Kurul tarafından üç senelik bir dönem için seçileceklerdir. Seçilen her devletin bir temsilcisi olacak ve bu temsilci bir oya sahip bulunacaktır.

İktisadi ve Sosyal Kurul'un kararları hazır bulunan ve oy verenlerin salt çokluğu ile alınacaktır.

(C) İktisadi ve Sosyal Kurul'un görev ve yetkileri

1 — İktisadi ve Sosyal Kurul şunlarla yetkilidir :

((a) Genel Kurul'un tavsiyelerini görevinin tâyin ettiği hadler dâhilinde icra etmek ;

((b) Kendi teşebbüsü ile, uluslararası iktisadi sosyal ve diğer insani mevzular hakkında tavsiyelerde bulunmak ;

((c) Teşkilâtle münasebette bulunan diğer iktisadi ve sosyal teşkilât veya şubelerin raporlarını kabul ve tetkik etmek, karşılıklı istişarelerle ve tavsiyelerle işi ahenkli bir hale koymak ;

((d) Bu nevi hususi teşkilât veya şubelerin bütçelerini, onlara tasviyelerde bulunmak düşüncesi ile tetkik etmek ;

((e) Genel Sekreteri, Güvenlik Kurulunu aydınlatabilecek duruma koymak ;

((f) Güvenlik Kurulu istediği zaman ona yardım etmek ; ve

((g) Genel Kurul tarafından işaret edilecek olan diğer herhangi görevi, yetkisinin genel sınırı dâhilinde yerine getirmek.

(D) Teşkilât ve usul.

1 — İktisadi ve Sosyal Kurul, bir İktisadi Komisyon, bir Sosyal Komisyon ve ihtiyaca göre diğer komisyonlar kuracaktır.

Bunlar uzmanlardan mürekkep olacaktır.

Bundan başka İktisadi ve Sosyal Kurul, Teşkilâtın Sekreterliğine mensup olacak olan daimi memurlar seçecektir.

2 — İktisadi ve Sosyal Kurul, uzman teşkilât ve şubelerin temsilcilerinin oy hakkında malik olmaksızın hazır bulunmalarını kabul edecektir.

3 — İktisadi ve Sosyal Kurul kendi usul tarzını ve hangi yol vasıtasıyla Başkanını seçeceğini tâyin edecektir.

BÖLÜM X.

Sekreterlik

1 — Bir Sekreterlik teşkil edilecektir. Bu Sekreterlikte bir Genel Sekreter ve huzumu kadar memur bulunacaktır.

Genel Sekreter Teşkilâtın baş idari memuru olacaktır. Genel Sekreter, Güvenlik Kurulunun tavsiyesi üzerine, Yasa'da tasrih edilen süre ve şartlara göre seçilecektir.

2 — Genel Sekreter, Genel Kurul'un, Güvenlik Kurulu'nun İktisadi ve Sosyal Kurul'un bütün oturumlarında görevini ifa edecek ve Teşkilâtın eseri hakkında senelik bir rapor tanzim edecektir. Bu rapor'u Genel Kurul'a tevdi edecektir.

3 — Genel Sekreter kendi fikrine göre, uluslararası sulh ve güvenliği tehdit edebilecek olan durumlar hakkında Güvenlik Kurulunun dikkatini çekmek hakkını haiz olacaktır.

BÖLÜM XI

Değişiklikler

Genel Kurul üyelerinin üçte ikisinin oyu ile kabul edildikleri ve Teşkilâtın Güvenlik Kurulunda daimî temsilcileri bulunan üyeleri tarafından ve Teşkilâtın diğer üyelerinin çoğu tarafından herbirinin ana yasalarına göre onandıkları takdirde bütün üyeler için muteber değişiklikler yapılabilecektir.

BÖLÜM XII.

Muvakkat Anlaşmalar

1 — VIII inci bölüm (B) kısmının 5 inci paragrafı ve 30 Ekim 1943 te Moskova'da imza edilen dört ulus beyannamesinin 5 inci paragraflarına göre yapılacak özel anlaşma veya anlaşmalar yürürlüğe girinceye kadar, bu beyannameyi imzalamış olan devletler, Teşkilât adına birlikte hareket etmek ve lüzumunda uluslararası sulh ve güvenliği muhafaza etmek amacı ile birbirleriyle ve gerektiği takdirde teşkilâtın diğer üyeleri ile istişarede bulunacaklardır.

2 — Yasa'nın hiç bir hükmü halihazırdaki harpten neş'et etmiş olan ve sorum yüklenmiş olan hükümetler tarafından düşman memleketlere karşı yapılmış ve yapılmasına müsaade edilmiş bir hareketi hükümsüz bırakamaz.

Not : Güvenlik Kurulunda oy verilmesine dair olan usulden başka daha birçok noktalar henüz tetkik edilmektedir.

İlhan LÜTEM

Devletlerarası Hukuku Asistanı